

szó elsődleges jelentése 'tanító(nő)', bár jelen-ti többek között a 'tanár(nő)' és 'oktató' szavakat is. Így amikor a magyar szakirodalomban a *teacher* angol főnevet gyűjtő jelentés-tartalommal használjuk, a *pedagógus* szóval helyettesíthetjük, nem a *tanár* szóval (ahogy a *tanár* használatát a szerző a 16. lábjegyzetben magyarázza). A *tanár* kifejezés megzavarja az olvasót, mert Magyarországon (a korai életkor és a fejlesztés interdiszciplináris jellege miatt) az életkorhoz illeszkedő nyelvi fejlesztés szakemberei a BA (és kis létszámban egyetemi) fokozatot szerzett tanítók és óvodapedagógusok, de erről szól maga a könyv is.

A 4–9. fejezetek a korai nyelvi készségfejlesztés és a nyelvi tartalom közvetítésének tényezőit, módszereit, színtereit tárják elénk gazdagon.

A tervezés, a tankönyvek, az értékelés korai életkort érintő sajátosságait a 10–12. fejezetek fejtik ki.

Kovács Judit külön fejezetet szán a gyermekirodalom szerepének. Indokolt *A kisgyermek és a klasszikusok* című önálló 13. fejezet, mert a gyermekirodalom a korai idegennyelv-oktatási és idegennyelvi fejlesztési folyamatban nyelvi tartalom és módszer is a pedagógus és a gyermekek számára. Mindenki, aki a korai életkorban tanít, és minden szülő hasznosíthatja az itt leírtakat, az idézett gyakorlati példákat.

Az utolsó két fejezet tárgya az *Interkulturális tanulás* és *Az autonóm tanulóvá válás*, napjaink közoktatásának fontos kérdéseiről találunk itt érdekes információkat.

A szerző a korai nyelvoktatás legnyomatékosabb tényezőit szedte fejezetekbe. Talán hiányolhatjuk a pontosabb terminus-használatot (például *gyermek-nyelvpedagógia/gyermeknyelv-pedagógia, pedagógus/tanár*), de abban biztosak lehetünk, hogy amit olvasunk, az a gyermekek korai idegen nyelvi fejlesztésének jobbításához járul hozzá.

Visszatérve a kérdésre: miért is van szükség erre a könyvre? Miért ajánlom olvasásra, használatra minden, a korai életkort tisztelő szakembernek és nem szakembernek?

Kovács Judit gondolatébresztő, figyelemfelkeltő könyvet írt kutatók, pedagógusok, leendő pedagógusok és szülők számára arról, hogy

- milyen szerteágazó és speciális a korai nyelvi fejlesztés: a korai életkorhoz illeszkedő nyelvi készségfejlesztés, a nyelvi tartalom, a taneszközök, a módszerek, az eljárások;
- életkorhoz illeszkedő interdiszciplináris fejlesztő jellege miatt nem foghat bárki hozzá a gyermekek idegennyelvi fejlesztéséhez; az óvodapedagógusok és a tanítók is csak akkor, ha erre speciálisan felkészültek.

Olvasásra ajánlom a munkát azért is, mert a korai életkorhoz illeszkedő nyelvpedagógia témakörében sok tanulmány születik ugyan, valójában kevés a valódi kutatásokon alapuló magyar szakirodalom. Ajánlom továbbá, mert ez a kiadvány egy jó értelemben vett szakmai vita kiindulópontja is lehetne.

Ajánlom, mert egy jól használható könyvvel gyarapodott a korai életkori idegennyelvi fejlesztés szakirodalma.

Szilágyiné Hodossy Zsuzsanna

Graddol, David **English Next India**

[Indiára hANGOLva]

London: British Council, 2010. 128 p.

A 2006-ban született „English Next” után, amely az angol nyelv átmeneti helyzetével és jövőbeni globális nyelvként betöltött státuszával foglalkozik, „English Next India” című új könyvében David Graddol továbblép. Vizsgálatának tárgya – ahogyan a cím is sugallja – területileg szűkült. Korábbi könyvében a figyelem az angol nyelv születendő variánsaira irányul, amelyek Kachru (1985) terminusát használva az ún. „külső” és „bővülő” körökön le lehetők fel. Az „English Next” révén az ol-

vasó eltöprenghet a „világangol(ok)” fogalom érvényességén, amelyet Robert McCrum (2010) „Globish”-nak nevez (a „global” és „English” szavakból”). Az „English Next India” ettől két aspektusban is különbözik: nem csupán „ráfókuszál” Indiára, hanem egy megvalósíthatósági tanulmány jellemzőit is magán hordozza azt kutatva, hogy az angol nyelv megtanulható-e és magabiztosan tudják-e használni az egész országban.

Graddol könyve jól példázza, milyen szer-teágazó és részletes lehet egy kutatás, amikor segítségül hív több más tudományterületet. Jelen esetben többek között a közgazdaságtan, a szociológia, az etnográfia és a pszichológia segít alaposabban megérteni azoknak a mechanizmusoknak a működését, amelyek segítik vagy éppen gátolják az angol mint idegen nyelv tanulásának folyamatait. Azért is fontos ezt érteni, mert az angol nyelvtudás iránt folyamatosan nő az igény. A szerző szavaival élve: „nem érthetjük meg az angol iránti igény jelen hullámát anélkül, hogy a gazdaságon és demográfián belül szélesebb, nemzeti trendeket ne vizsgálánánk” (p. 10). A társadalom-, politika-, gazdaság- és nyelvtudományok szakértőivel készített interjúk, továbbá tantermi és tantermen kívüli vizsgálatok segítségével Graddol szilárdan megalapozza az „alkalmazott” szót a nyelvészet mellett: a társadalmi és nyelvészeti tényezők együttes vizsgálata életközébe hozza írását.

A bevezetőt leszámítva, amely az egész értekezés összefoglalóját is nyújtó „főbb konklúzió”-val zárul, Graddol két fő részre tagolja könyvét. Az elsőben elénk tárja India jelen állapotát a társadalom, a gazdaság és a nyelvhasználat aspektusából. A második rész az oktatási szférába kalauzol: foglalkozik az oktatás problémáival, a problémák okaival, s lehetséges megoldásokat vet fel, melyek a közösségeket a fejlődés útjára segíthetik. A könyv megértéséhez szükséges alapvető információkat a gyűjtött adatok forrásaival együtt a „Hogy olvassuk a könyvet” című rész tartalmazza.

A bevezetőben a szerző a következőt írja: „India beszél angolul. Legalábbis a világ nagy

része ezt hiszi” (9). A második mondat arra utal, hogy ez olyan közhiedelem, amit alapos vizsgálatnak kell alávetni, s ha szükséges, meg kell cáfolni. Graddol pontosan ezt teszi oldalakon keresztül, amikor feltárja az indiai társadalom, a világ „legösszetettebb” társadalma mélyén rejlő ellentmondásokat. A kasztrendszeren nyugvó indiai társadalmi berendezkedés a legtöbb lakos számára nemcsak az angol nyelv tanulását teszi lehetetlenné, hanem az iskolában elérhető tudás legnagyobb részének megszerzését is. Egyszerűbben fogalmazva: a kirekesztődésnek az írástudatlanság és az oktatás hiánya a főbb okai. Az egykori helyi elit nyelveként az angol egészen mostanáig inkább volt a társadalmi megosztottság, mintsem az egység eszköze. Ennek a felismerésnek a hatására döntött úgy az indiai kormány, hogy „a műszaki oktatás és szakképzés terén komoly fejlesztések” beindítása szükséges (11); ebben a folyamatban pedig kulcsszerepet játszik, hogy szélesebb körök férjenek hozzá az angol nyelv tanulásához.

Az első részben Graddol bemutatja azokat a társadalmi ambivalenciákat, amelyek bizonytalanná teszik az ország jövőjét. Az informatika (IT) szektor által kínált munkalehetőségek, illetve a középosztály fejlődése révén Indiában hamarosan tömeges migrációnak lesznek tanúi, méghozzá az ország déli részeiből az északi területek irányába. A képzett munkaerőnek a déli államokból való lassú kivonásával azonban a fejlődés várhatóan lassulni fog. A szakképzetlen munkások és a hiányos vagy nem létező urbanizáció (44–45) pedig nem enyhítenek a gondokon. Másrésztől a sarjadjó fogyasztó középosztály egyre nagyobb igényt mutat az angol nyelvű (English medium) oktatásra, aminek nagy hasznát vennék az országban domináns IT-kommunikációban és a szolgáltató szektorban. India kormányainak azonban meg kell birkóznuk a szervezetlen munkások tömegével is, akik szakképzetlenségük miatt nem tudnak megfelelni egy Indiához hasonló világgazdasági hatalom elvárásainak (34). A megoldást a problémákra talán a szakképzésben találják majd, nyelvi szem-

pontból pedig a hatóságoknak fel kell térképezniük, hogy a tanulóknak milyen „fajta” angolt tanítsanak a különféle képzések során. Szakértők azt mondják, hogy a nyelvpolitika terén az Európai Unió tekinthető példának abban a tekintetben, hogy miként „standardizálják” az angol nyelv oktatását, s miként ne veszítsék el az Indiában bejegyzett 22 beszélt nyelvet (állításuk szerint az indiaiak 35%-a olvas, 16 %-a beszél angolul (66)).

A könyv második fele az indiai oktatást vizsgálja. Az egyik alapvető probléma a felsőoktatásban részt vevő tanulók számában érzékelhető. Az oktatási rendszerben 250 millió tanuló vesz részt, de csupán 15 millió(!) tanul a felsőoktatásban (75). India régóta küzd az általános oktatás bevezetésével, de csak nemrég jutottak el odáig, hogy az alapfokú oktatást mindenki számára elérhetővé tették. A körülmények javítása, az oktatás és a tanárképzés minőségének, a tanárok nyelvi készségének fejlesztése elengedhetetlen. Továbbá az iskoláknak az ún. „nyelvi megosztottsággal”, más szóval a többnyelvűséggel is meg kell küzdeniük (82), ami az egységes oktatás egyik fő akadálya. Ugyanakkor, bár az angol nyelv tanításának szükségességét megértik, sokan mégis attól tartanak, hogy az angol fokozott alkalmazása csak tovább növeli a társadalmi egyenlőtlenséget, mivel a nyelvhez való hozzáférés még mindig nagyban függ a családi háttértől, és attól, hogy a tanulónak van-e lehetősége magánoktatásban részesülni.

A felsőoktatásban a minőség a kulcskérdés. Többek szerint vannak olyan tanulók az egyetemeken, akiknek az angol tudása nem megfelelő, ezáltal gátja „a beilleszkedésnek és a kiválóságnak” (98–99).

Az utolsó két fejezet a szakképzéssel és az alkalmazható készségekkel foglalkozik, vizsgatérve ezzel a kérdéshez: miféle nyelvet kellene a diákoknak tanulmányaik során elsajátítani, ideértve az angol nyelv és az általános viselkedés kérdését is. Ez a rész különösen hasznos lehet a magyar közönség számára is, mivel a mi oktatásunk is régóta küzd az „oktatás kontra szakképzés” (104) probléma-

körrel. Graddol a megoldást a szakképzésben és a megfelelően képzett tanároknak látja, hiszen a szakképzés az oktatásnak az az ágazata, amely leginkább átlátja a képzett munkaerőt igénylő munkaerőpiacon megkívánt készségeket.

Graddol vizsgálja azt a kérdést, hogy az angol nyelv milyen szerepet tölt be India globális súlyának megváltozásában. Az ország lakossága számára fontos, hogy magabiztosan használja a nyelvet. Érdekes módon azonban a szerző utolsó megjegyzései túlnyúlnak a nyelvi határokon, amikor ezt írja: „Bár a munkaadók szerint a legtöbb frissdiplomás nem alkalmazható, több elvárt készség nem is az angolhoz kötődik.” (106)

Úgy hiszem, hogy ha megmaradunk az angolnak mint világnyelvnek az emberek közötti közvetítő funkciójánál, amely átível kultúrák között, sőt azok fölött is, akkor a nyelvtanítás mint szükséglet és mint készség-specifikus terület közelebb kell, hogy álljon a szakképzéshez, mint a nyelvoktatás „művészeti” mi voltához.

Aki szereti az olyan műveket, amelyekben több tudományterület érintkezik az alaposabb vizsgálat és a jobb megértés érdekében, az ezt a könyvet nélkülözhetetlennek fogja találni. Jól demonstrálja a szerző szociális érzékenységét, ami vitathatatlanul szükségessége ahhoz, hogy az alkalmazott nyelvészet mögött rejlő mechanizmusokat megértsük.

A könyv letölthető a <http://www.staffroomsupport.com/uploads/english-next-india-2010-book.pdf> oldalról.

Farkas Gergely

IRODALOM

- Graddol, D. (2006): *English Next*. London, UK: British Council The English Company (UK) Ltd. (letölthető a <http://www.britishcouncil.org/learning-research-english-next.pdf> oldalról)
- McCrum, R. (2010): *Globish: How the English Language Became the World's Language*. New York, NY: W.W. Norton & Co.